

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmä KOKOUSHUISTIO
Kirjastotoiminnan vaikuttavuuden arviointiryhmä

Aika: torstai 1.11.2007 klo 9 - 11.40

Paikka: Kansalliskirjasto, Monrepos-kokoustila, Unioninkatu 36

Läsnä: Jarmo Saarti, Kuopion yliopisto, pj.
Marja Anttonen, Turun ammattikorkeakoulu
Aki Kangas, Kansalliskirjasto
Päivi Kytömäki, Oulun yliopisto
Vappu Lappalainen, Tilastokeskus
Marja Malminen, Lahden kaupunginkirjasto
Kristina Linnovaara, Kansalliskirjasto (asiantuntijana)
Markku Laitinen, Kansalliskirjasto (sihteeri)

1. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen vaikutus tilastointiin ja mittaukseen

Meneillään oleva korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen merkitsee isoja muutoksia myös korkeakoulukirjastojen organisaatiossa. Tämä aiheuttaa muutospaineita myös tieteellisten kirjastojen yhteistilastoon, sillä tulossa olevat kirjastosektorirajat ylittävät yhdistymiset asettavat uusia vaatimuksia yhteistilaston rakenteelle.

Sovittiin, että Markku Laitinen selvittää aiheeseen liittyvät asiat ja pyytää kommentteja kirjastosektoreilta sekä Tilastokeskukselta.

2. IFLA 2007 kuulumiset

73. IFLA:n kongressi järjestettiin 19-23.8.2007 Durbanissa.

Jarmo Saarti tutustui kongressissa mm. kirjastojen www-sivujen arviointiin. Kirjastoilla on vaihtelevia menetelmiä ja mahdollisuuksia mitata luotettavasti verkkokäyttöä, mutta juuri tämä on yhä tärkeämpää. Pelkkä tilastollinen mittaus verkkokäynneistä ei pitkälle vie, sillä esim. robottiliikennettä on joskus vaikea erottaa. Nykyään alkaa kuitenkin jo olla tekniikoita verkkoliikenteen analysointiin. Myös meillä olisi aika ryhtyä tutustumaan näihin kehittyneempiin menetelmiin. Pelkkä käytön kasvun mittaus ei hyödytä mitään, ellei tiedä mitä liikennettä se on.

Aihe todettiin ajankohtaiseksi ja tärkeäksi, ja aiheesta voisi järjestää seminaarin. Päätettiin ehdottaa, että STKS:n laatutyöryhmä voisi tehdä tätä koskevan aloitteen STKS:lle. Seminaarin aihe olisi verkkokäytön mittaus tms., ja aiheita olisivat esim.:

- caset: miten nyt mitataan, mitä asioita - tähän hyvä ykköspuhuja
- mitä halutaan mitata
- voisi olla myös työpaja esim. tilastovastaaville - työpajassa voisi olla yhdessä tilasto- ja atk-väkeä (standardin ohje pitää tarkistaa - onko se noudattamiskelpoinen? jne.)

Jarmo Saarti on IFLA:n yliopisto- ja muiden tutkimuskirjastojen jaoksen jäsen.

Markku Laitinen valittiin Durbanissa Suomen edustajaksi IFLA:n tilasto- ja arviointijaostoon kaudeksi 2007–2011. Jaoston missiona on edistää tilastojen soveltamista ja arvioinnin kehittämistä kirjastoissa, ja siten osaltaan myötävaikuttaa kirjastojen menestykselliseen johtamiseen ja toimintaan sekä kirjastojen arvon osoittamiseen niin käyttäjille, kehysorganisaatioille kuin rahoittajillekin.

Jaoston strateginen suunnitelma kaudelle 2008–2009 sisältää neljä päätavoitetta, jotka, mission mukaisesti, ovat

- edistää ja osoittaa mittauksen ja arvioinnin arvoa kirjaston ja kirjastopalvelujen johtamisessa ja toiminnassa
- edistää määrällisten ja laadullisten arviointimenetelmien ja työkalujen käyttöä ja kehittämistä sekä standardisoitujen mittareitten käyttöä
- toimia yhteistyössä IFLA:n muiden jaostojen kanssa mittaukseen ja arviointiin liittyvissä kysymyksissä
- tukea kansainvälistä vertailua ja yhteistyötä

3. KITT-ohjausryhmän kuulumisia

Keväällä perustettu yhteistilaston ohjausryhmä on kokoontunut kuluvan vuoden aikana neljästi.

Ensimmäisenä tehtävänä ryhmä keskittyy yhteistilasto-ohjeen (KITT-käyttäjän käsi-kirja) päivittämiseen ja kartoittaa yhteistilaston ongelmakohdat. Tavoitteena on pyytää kirjastosektoreilta kommentit ohjausryhmän valmistelemasta muutosesityksestä ja sen pohjalta työstää muutosesityslista esiteltäväksi Kansalliskirjastolle. Seuraavassa kokouksessaan marraskuussa ryhmä käy koostetusti läpi edellisten kokousten asiat ja vii-meistelee yhteistilastopäivän ohjelman.

Ryhmä on myös päättänyt asiaa selvitettyään, että ISO 2789 Kansallista sovellusta ei enää päivitetä, mutta sovellus pidetään kuitenkin saatavilla ja siihen lisätään selvästi näkyvä huomautus, että sovellus on vanhentunut.

Myöhemmin ryhmä tulee ottamaan kantaa miten suhtaudutaan tilastoja toimittamattomien kirjastojen aiheuttamiin aukkoihin tilastoajaksarjassa. Haasteellinen kysymys on sovittaa yhteen yhteistilastosopimuksen edellyttämä vähintään 5 vuoden ehjä aikasarja yhteistilastossa pysymiseksi ja periaate jo julkaistun tilaston muuttumattomuudesta.

4. Asiakaskyselyn tilanne

Tutustuttiin suunnitteilla olevan kirjastosektorien yhteisen asiakaskyselyn tilanteeseen. Kyselylomake on laadittu kirjastosektorien edustajien kanssa yhteistyönä ja se on kommentoitavana marraskuun aikana. Kyselyyn liittyy kaksi näkökulmaa: kansallinen ja yksittäisen kirjasto-organisaation näkökulma.

Suunnittelussa on tehty yhteistyötä myös Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen kanssa. Kyselyllä kerättyä aineistoa voidaan antaa analysoitavaksi esim. graduntekijöille.

Kyselyohjelmiston käytöstä on lähetetty tarjouspyyntö eri toimittajille. Tarkoituksena on, että kirjastot saavat helposti myös organisaatiokohtaiset raportit kyselyn tuloksista.

5. Laadullisten menetelmien kehittäminen

Laadullisten menetelmien kehittäminen määrällisen mittauksen rinnalle on tärkeää lisäinfon saamiseksi kirjastopalvelujen vaikuttavuudesta. Määrällinen ja laadullinen mitaus täydentävät toisiaan, sillä määrällinen mitaus tuo objektiivista tietoa laadullisen, subjektiivisen tiedon rinnalle. Laadullisin menetelmin on mahdollista tulkita tutkittavan asian syy-vaikutussuhdetta. Vaikka onkin intuitiivisesti ennustettavissa, että oppilaitoskirjaston panostus kirjastoaineiston hankintaan edistää opiskelua ja tutkimuksen ja koulutuksen laatua ja mahdollisesti tutkimuksen volyyymia, syy-seuraussuhteen esittäminen esim. panos-tuotos analyysin avulla olisi hyödyllistä.

Laura Kohta Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksella on tehnyt gradun vaikuttavuuden analysoinnista (Vaikuttavuusarviointi kirjaston käyttäjälähtöisen arvioinnin välineenä). Työ on valmistunut 2006 ja se on saatavana osoitteesta <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01396.pdf>. Todettiin, että Kohta voisi pyytää seuraavaan kokoukseen kertomaan aiheesta tarkemmin.

6. Muut mahdolliset asiat

Yleisten kirjastojen neuvosto on perustanut työryhmän valmistelemaan yleisten kirjastojen yhteisiä linjauksia verkkopalveluitten kehittämiseksi. Yleisten kirjastojen neuvoston verkkostrategiassa mainitaan myös verkkotilastointi ja verkkotilastoinnin sovellusalueen uudistaminen. Kansalliskirjasto selvittää mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä, sillä jo aiemmin on keskusteltu mahdollisuuksista selvittää koko kirjastokentän tilastointia. Kirjastotoiminnan tilastoinnin kehittäminen yhteistyössä kaikkien kirjastosektorien kanssa olisi tärkeää mm. kirjastotoimen vaikuttavuuden mittaamisen ja arvioinnin kannalta. Myös kirjastotoiminnan laadullisen mittaamisen kehittäminen soveltuvin osin yhteistyössä kirjastosektorien kesken olisi hyödyllistä. Juuri nyt voisi olla oikea hetki selvittää miltä osin eri kirjastosektorien tilastointi voisi tulevaisuudessa olla yhdenmukaista ja samalla kartoittaa sektorikohtaiset tarpeet.

Sovittiin, että Markku Laitinen selvittää asiaa yleisten kirjastojen sektorin kanssa ja ottaa myös tarkemmin selvää Norjan yhteistilastoinnista (Norjalla on kaikkien kirjastosektorien yhteinen tilastotietokanta).

Seuraava kokous pidetään 14.2.2008 klo 12–16.